nummer 28 - augustus 1988

AKTUALITEITEN

B.A.S.T.T. vzw
Stadsschouwburg
Meistraat, 2
2000 Antwerpen
(03) 231 97 50

verschijnt tweemaandelijks
verantwoordelijke uitgever
Dré Darden, Campinaweg 10, 2128 Brecht

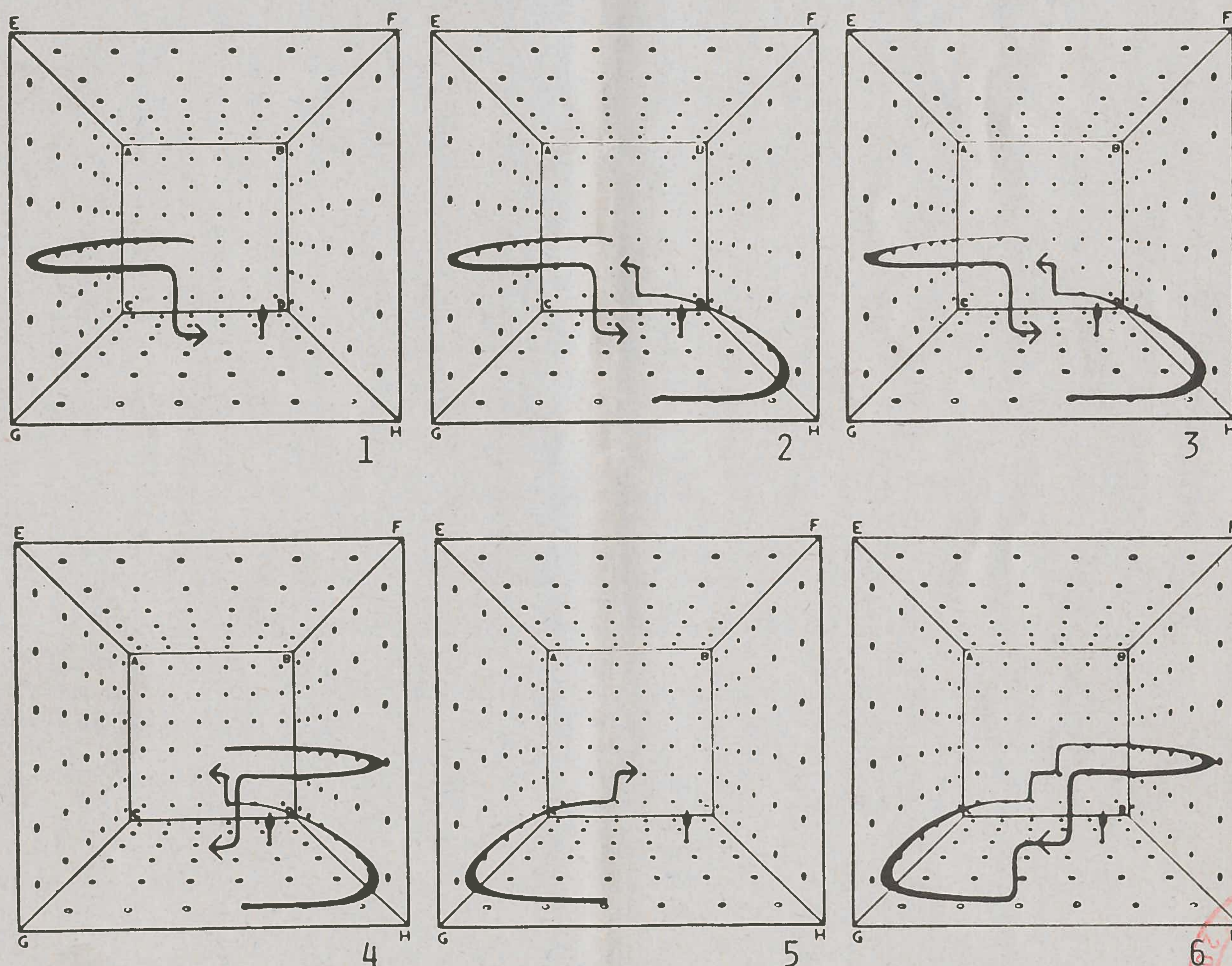
2000 ANTWERPEN 1

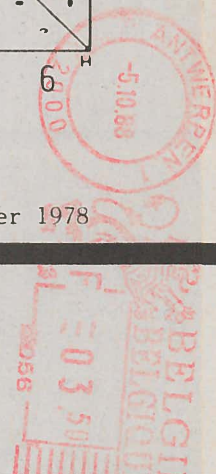
DRUKWERK

De heer Guido CANFYN
Fonteinstraat 53

2200 BORGERHOUT

BASTT vzw

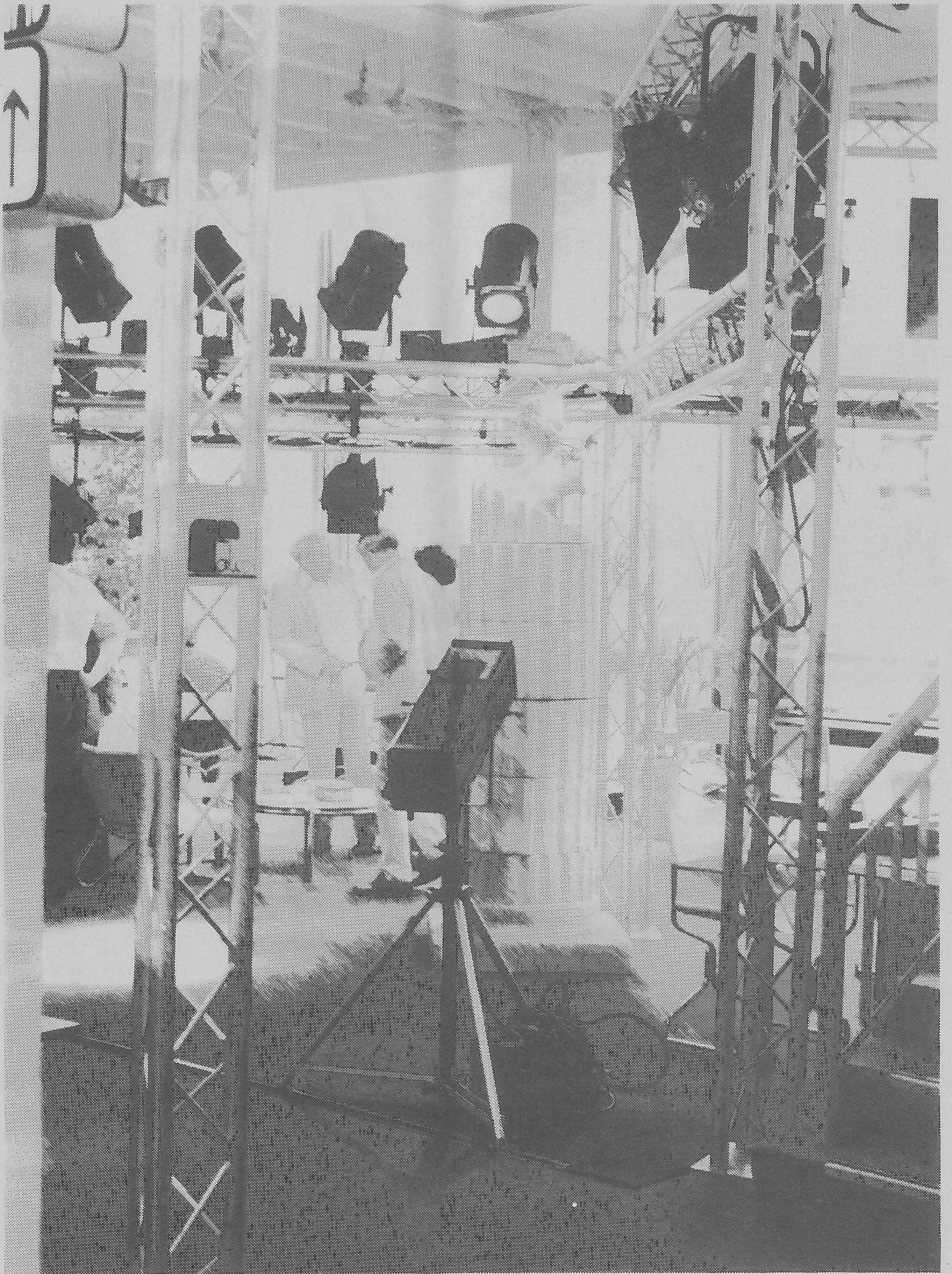

SOUND:SPACE
Bernhard Leitner 1978

Aan dit nummer werkten mee:

Cammans J. , Darden D. , Maeckelbergh J. , Verschelden P. , Werckx R.

THEATERTECHNISCHE DAGEN TE AALST

Op 11 en 12 juni '88 hadden in het Cultuur-Centrum "De Werf" de vierde "Teatertechnische Dagen" plaats. Op de eerste twee verdiepingen van "De Werf" stelden 20 firma's hun nieuwste produkten voor.

Mevrouw Lievens-Borms, Schepen van Kultuur van de stad Aalst, opende de T.T. dagen. In haar toespraak wees zij erop, bijzonder blij te zijn met het feit dat de T.T.-dagen van BASTT, in "De Werf" doorgingen; hiermede werd het bewijs geleverd dat ook zulke zaken in het C.C. mogelijk zijn.

Tijdens de opening kon ook de tweede uitgave van de "T.T.Gids" voorgesteld worden. De dead-line die wij ons zelf gesteld hadden, kon slechts gehaald worden dank zij de inspanningen en de inzet van Jerome Maeckelbergh, waarvoor onze bijzondere dank.

In de balletzaal van "De Werf" werd voor de laatste maal de Vlaamse inzending voor de Quadriënnale van Praag getoond.

Als nevenaktiviteit hadden de bezoekers de gelegenheid twee voorstellingen bij te wonen die technisch interressant waren nl "Riot '88" door de groep Dies Irae en "Karel en Elegast" door Teater Taptoe.

Zaterdag had dan de Algemene Ledenvergadering plaats. Zoals ondertussen reeds klassiek geworden is, was de opkomst van de leden minimaal.
Niettegenstaande dat werden enkele interressante punten naar voor gehaald.

Hier een verslag:

1 - Guido Canfyn leidt de vergadering.

2 - Werkingsverslag :
Sinds de laatste vergadering in augustus '86 in de Stadsschouwburg te Antwerpen werden de volgende punten gerealiseerd :

1987:

a) De Belgische inzending voor de Quadriënnale van Praag. Aangezien op het vlak van de Gemeenschappen overeengekomen was dat de organisatie voor de deelname aan de P.Q. alternerend door de twee Gemeenschappen zou gebeuren, kreeg BASTT de opdracht de P.Q. 87 voor te bereiden.
De volledige realisatie werd door BASTT uitgevoerd: Ontwerp en uitvoering van de stand, opbouw en afbraak, transport heen en terug.
b) Tweede uitgave van de "Basiskursus Teatertechniek voor professionelen" in het Dommelhof te Neerpelt met 22 kursisten.

1988:

a) Tentoonstelling "Vlaamse Scenografen in Praag" in de K.B. filialen van Kortrijk en Brugge.
b) Vierde T.T.Dagen in het C.C. De Werf
c) Tweede verbeterde uitgave van de T.T.Gids.

Verder zijn er de nummers van "Aktualiteiten".
Wij doen een grote inspanning om ons blad zo regelmatig mogelijk te laten verschijnen.
Er wordt nogmaals beroep op de leden gedaan om ons copy te bezorgen. De leden worden tevens verzocht om fouten, die zij in de T.T. Gids zouden ontdekken, aan het secretariaat te melden.

3 - Financieel verslag :

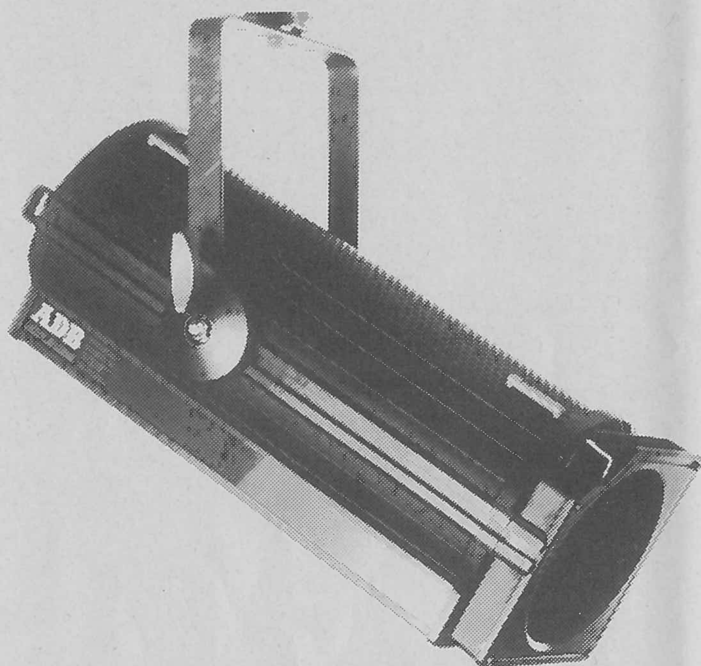
Guido Snoeck geeft voorlezing van het financieel verslag.
De P.Q. '87 heeft ons geld gekost. De toelage van het Ministerie volstond niet om al de kosten te dekken, is ook veel te laat gekomen.
Aanvragen voor toelagen voor de algemene werking van BASTT werden negatief beantwoord.
BASTT kan slechts overleven door het inrichten van de Beurs.

4 - Algemeen :

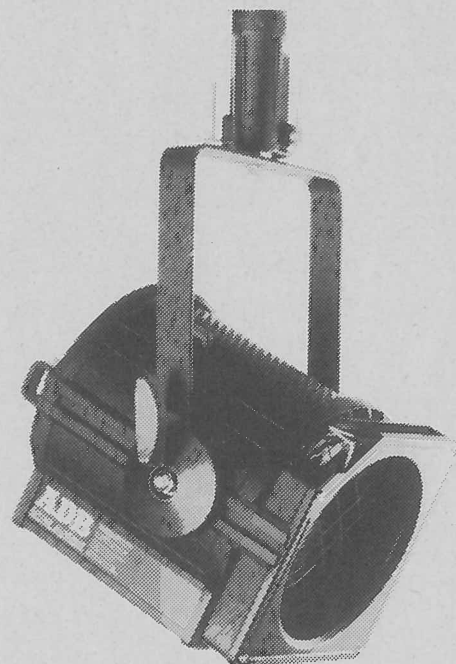
a) Een voorstel tot verhoging van lidgeld wordt afgewezen.
Besluit van de vergadering: Lidgeld niet verhogen - wel leden werven. Er moeten meer leden komen uit de grote gezelschappen; N.T.G. - K.V.S. - Munt - K.N.S. - K.J.T. - Opera voor Vlaanderen - Ballet van Vlaanderen.
De vereniging moet meer leven, voor de meeste leden is het reeds voldoende dat BASTT bestaat.
Aan de directies moet gevraagd worden om in hun naam enkele techniekers bij BASTT te laten aansluiten.

b) In verband met de laattijdige aanwerving van technici voor het C.C. te Aalst, worden enkele vragen gesteld.
Twee maanden vòòr de opening waren nog geen technici aangeworven.
De directies denken te vaak over technici als over verbruiksgoederen. Veel Cultuurcentra en theaters worden bevolkt met niet gemotiveerde mensen; nep-statuten, geen opleiding, beroep wordt ondergewaardeerd.
De vergadering vraagt: opleiding teatertechnici, statuut teatertechnici, vaststelling van aanwervingsnormen. Advies moet gevraagd worden aan BASTT.
BASTT moet ook vertegenwoordigd worden in de aanwervingscommissies en adviescommissies.

Na de officiële sluiting van de vergadering werd over de laatste punten nog fel gedebateerd.

TYPE: GN 101

TYPE: F 101

ADB is trots hierbij de eerste voorstelling van een volledig nieuwe reeks schijnwerpers te introduceren.
De volledig nieuw ontworpen schijnwerpers munten uit door hun zeer hoge lichtopbrengst en een gebruiksvriendelijk design. Ze zijn conform aan de nieuwe CEE richtlijnen voor schijnwerpers en uiterst veilig in gebruik.
Het gamma 1000 W omvat 3 verschillende platbolle lenzen, een fresnellens, een "long-distance" en 3 profielschijnwerpers - narrow - medium - wide met zoomlens.
Het gamma 2000 W volgt binnen een paar maand en omvat twee verschillende platbolle lenzen, een fresnellens en 3 profielschijnwerpers - narrow - medium - wide - met zoomlens.
Nadere dokumentatie en technische specificaties op aanvraag.

Cosmopolitan greetings - Bob Wilson

UIT: "NEWSWEEK" / JUNE 20, 1988

A quest to banish the illusion of reality from the theater: *A scene from the Hamburg production of 'Cosmopolitan Greetings'*

THEATER

Elizabeth I and the Rooster

Bob Wilson is proof that the avant-garde is alive and well

BY SCOTT SULLIVAN

A couple dressed in funeral clothes fills an empty coffin with 120 plastic lilies—one by one . . . Queen Elizabeth I and a man-size rooster perform an erotic dance, singing snatches of the world's great operas . . . a black musician with a penny whistle roams the stage in a dreamlike quest for something never defined . . . a vamp from the 1920s belts out a torch song from the top of an enormous red staircase, then stabs herself to death. Lasers flash, the actors move like mechanical toys, the stage glows in bloody scarlet, cold white, melancholy beige.

Bob Wilson, the leading cult figure of European theater, is back with another outrageous new show. Last weekend his jazz opera, "Cosmopolitan Greetings," opened in Hamburg. It is perhaps the most important—certainly the most controversial—production of the theatrical year in West Germany. Wilson himself, workaholic that he is, is already at work on half a dozen future projects. The two most substantial are a version of Gluck's "Alceste" for the Chicago and Metropolitan Operas and a rewrite of the ancient Gilgamesh myths for Frankfurt. Also in preparation are shows of his furniture design at the Musée des Arts Decoratifs in Paris and a 20-year retrospective of his paintings, sketches and set designs at the Boston Museum of Fine Arts.

At 46, Wilson towers over the European culture scene like some genial Texas giant. In the past 18 months he has directed 10 plays, operas and ballets in five countries.

RENE PEREZ—AP

Doing battle with the mainstream: *Wilson at work*

Critics, and even some of his warm supporters, worry that he may be doing too much, both for his health and for his reputation. But nothing apparently can deter him from his breakneck pace.

In every one of the productions he has directed over the past two decades, Wilson has done battle with the mainstream naturalistic tradition of the Western theater. He refuses to teach a lesson. "It's not my job, nor the actor's, to say *what* it is," Wilson argues. "It's our job to ask the question: what *is* it?" The result is a zany, yet very special stage universe. Actors in a Wilson play are forbidden to "interpret" their roles. Their movements—sipping a cup of tea, yawning, crossing the stage—are timed to the second with a stopwatch. The text is frequently nonsensical on purpose. Gross comedy and high tragedy alternate at dizzying speed. Some of the action is in nerve-racking slow-motion, some speeded up to double or triple time.

Like Bertolt Brecht, Wilson seeks to banish the illusion of reality from his theater. But unlike Brecht, who wanted to

"teach the audience to change the world" through political action, Wilson has no special message. He merely wants the theatergoer to reflect on what he sees, in effect to write his own play on the basis of the extraordinary raw material Wilson offers him. "The viewer has to realize that it's happening in his own head," says Sheryl Sutton, an American actress who has worked with Wilson for 15 years.

Expensive effects: Wilson enjoys a high reputation in American avant-garde circles, but he has never managed to find consistent financial backing—or wide public support—in his own country. Wilson's directing style, which calls for expensive lighting and sound effects, exceeds the budgetary possibilities of most U.S. theaters. And his esthetic approach—which is highly experimental and unabashedly demanding of the audience—tends to discourage even the boldest of American producers from putting on his works. And then there are the theater critics, few of whom can be considered Wilson fans. "There's an audience for Wilson in America," says his friend Robert Brustein, director of the American Repertory Theater. "But we don't have the critics to appreciate him."

America's cold shoulder has certainly not diminished his influence. Wilson has collaborated with the greatest avant-garde artists of the day, from the American dancer and choreographer Carolyn Carlson to the composer Philip Glass, from divas Jessye Norman and Montserrat Caballé to the East German playwright Heiner Müller and choreographer Jerome Robbins. His influence is ubiquitous. Says Carlson: "Everything I do in dance is touched by what Bob has invented. He's just the greatest."

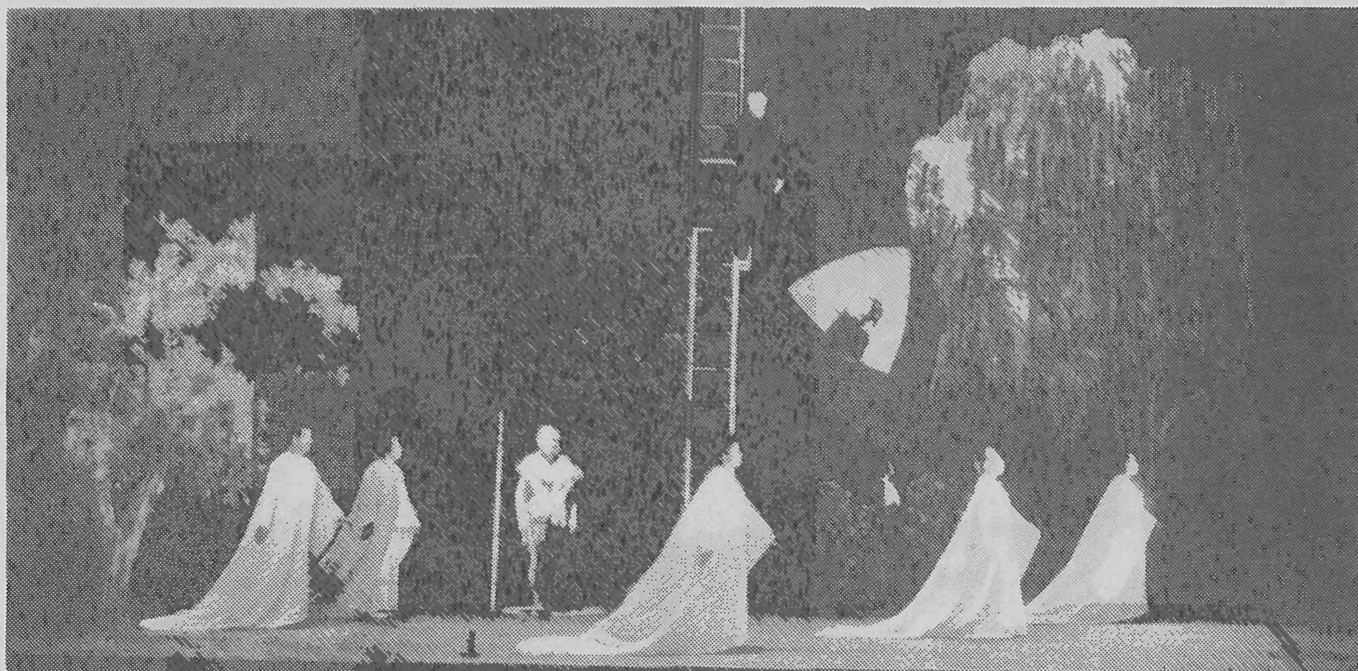
RALF BRINKHOFF

Enriched with jazz: *Actors in 'Greetings'*

How Robert Wilson, a shy boy from a fundamentalist Baptist family in Waco, Texas, became the dominant figure in European avant-garde theater is something of a mystery, even to himself. He still looks like anything but the febrile creative artist he is. Springy and graceful on his feet, he always dresses in black or very dark blue and wears severe horn-rimmed glasses. He is almost painfully soft-spoken and polite, except on the rare occasion when he blows up at an inefficient subordinate. After 20 years in Europe, he speaks no language but English. He might be mistaken for a Southern preacher, a small-town lawyer or even an FBI agent.

In fact, Wilson was raised in an atmosphere of family prayers and strict discipline. His first whiff of secular culture came when he met Byrd Hoffman, a dance teacher from Lubbock, Texas. She stirred his interest in the arts and also helped to cure him of a severe stammer. Against his family's wishes, Wilson majored in architecture at the University of Texas and went on to study painting at the Pratt Institute in Brooklyn. New York gave Wilson his first exposure to the choreography of George Balanchine and Jerome Robbins, who remain major influences on his work today. At the same time, he began working with hyperactive and brain-damaged children. He discovered that some simple theatrical techniques could reach these children when other methods failed. He would come to class with a bag over his head, then switch on a tape that said "Go to the blackboard" or "Open your notebooks." Once he wrapped a classroom in newsprint and had the children "redesign" the room by cutting out new doors and windows. Another time, he bought 300 fresh lemons and challenged his students to "make something" out of them.

Theatrical genius: Even in those early days Wilson believed that "normal" people had as much to learn from the handicapped as they had to teach them. His first full-length play was written on the basis of insights communicated to him by a teenage deaf-mute. "Deaf Man's Glance" was an instant hit when it was performed at the Nancy Theater Festival in France in 1970. The four-hourlong, totally silent performance

BEATRIZ SCHILLER

A 12-hour extravaganza with a whopping budget to match: *'CIVIL warS' never opened at the 1984 Olympic Arts Festival*

revealed an unmistakable theatrical genius. Louis Aragon, the great French poet who was one of the founders of the surrealist movement, exclaimed, "I have never since I was born seen anything so beautiful." The shah of Iran commissioned him to produce a new play to help celebrate the 2,500th anniversary of the Persian monarchy in 1972. He assembled 80 professional actors and 400 Iranian amateurs for a seven-day-long epic, "Ka Mountain and Guardenia Terrace" in the city of Shiraz.

After Shiraz Wilson settled into what was to become the pattern of his life for the next decade: one or two new plays a year, mostly commissioned by European theaters. In 1973 in Copenhagen he did "The Life and Times of Joseph Stalin," the first of his series of theatrical treatments of "mythic" historical figures. In 1974 he scored a triumph in Paris with "A Letter for Queen Victoria." The text was written by Wilson in collaboration with a 12-year-old autistic boy, Christopher Knowles, who also performed in the play, Knowles's awkward, apparently random movements introducing an element of incalculability to the otherwise clockwork precision of Wilson's direction.

A complex meditation: "Victoria" was followed by "Einstein on the Beach" in 1976. Then by "I was sitting on my patio this Guy appeared I thought I was hallucinating" in 1977, and by "Death Destruction & Detroit" in 1979. "D D & D" was a Wilson masterpiece, a complex meditation on the life of Rudolf Hess, a Nazi leader who died in Berlin's Spandau Prison.

JOHAN ELBERS

Striking a chord in Europe: *'A Letter for Queen Victoria'*

In 1983 Wilson was asked to prepare a production for the 1984 Olympic Arts Festival, an artistic gala designed to coincide with the Los Angeles Olympic Games. Wilson leaped at the idea. He went to work on a 12-hour extravaganza called "the CIVIL warS." Wilson managed to mount four segments of this opus, which were greeted with critical applause in Europe. The show would have cost $2.2 million, according to Wilson, though the Olympic Arts Festival said it would be $2.6 million. In any event, funding fell about $1 million short. Wilson now claims festival officials "didn't believe in my work." Perhaps that's true, but part of the fault some felt was undeniably Wilson's. He insisted on an outsize theater when a cheaper alternative was available and he apparently assumed Los Angeles patrons of the arts liked his work enough to support it. In fact, they didn't. Wilson wept when he heard the news. Even so, he claims to feel completely American. But the Olympic disappointment underlines the fact that he remains something of a prophet without a country.

Since the Olympics fiasco, Wilson has gone on working at an increasingly hectic pace, almost entirely in Europe. He has continued to refine the complex, painstaking techniques that he first worked out for "Deaf Man's Glance." He has an unusual approach to writing a play. Rather than starting with a text, he begins with a title and an arbitrary number of acts and scenes. For each stage picture he wants to construct, he tacks the sketches onto a wall. Then come weeks of work on the "sound environment": selections of classical and popular music, bits of stories and poems he's recently read, snatches of conversation overheard on the street. The show is only beginning to emerge when it goes into rehearsal.

As a director, Wilson is a combination of progressive parent and Victorian martinet. In the early stages of every production, he encourages his actors (and even the stagehands) to improvise and experiment. But once a gesture emerges that he likes, out comes the stopwatch. Not the slightest variation, not the shadow of an interpretation, is permitted. The same is true with the lighting, a job that can take as much as two weeks for a show of average length. Wilson will spend 15 minutes moving a spotlight a few inches, "heating up" or "cooling down" the shade of blue or green or yellow in which he bathes a scene. The results are dazzling, but the process is painful. "Wilson makes his actors stand there the whole time," marvels Wilfred Wiens, director of Hamburg's Thalia Theater. "They wouldn't do it for anybody else."

Nowadays Wilson is doing less and less writing. More often than not, recent Wilson works have been based on existing texts. He has done two plays by Euripides, a ballet with music by Claude Debussy and text by Gabriele D'Annunzio, Strauss's "Salome" and Wagner's "Parsifal," as well as plays by the leading East German dramatist, Heiner Müller.

Wilson's works bear only a faint resemblance to any conventional production. "I deconstruct the text," Wilson says, using the fashionable jargon popularized by the French philosopher-critic Jacques Derrida. Indeed he does. To take one example, Müller's "Hamlet Machine," is a prickly, difficult text on the printed page, but Wilson quadruples the difficulty by playing it through four times in a row, with the stage rotating 90 degrees for each new version. Debussy's "Martyrdom of St. Sebastian" is molded into a dreamlike Edwardian spectacle of lust and lush religious symbolism. And the martyr is danced simultaneously by two stars from the Paris Opera, one a man, the other a woman.

Bending his own rules: "Cosmopolitan Greetings" is still another departure for Wilson. It contains all the old ingredients, enriched with some magnificent jazz (to which Wilson has set a series of nearly nonsensical poems by Allen Ginsberg), as well as a dodecaphonic orchestral score by Rolf Liebermann, director of the Hamburg Opera. Wilson has coaxed extraordinarily dramatic performances out of his jazz musicians, especially the trumpeter Don Cherry and the sublime black vocalist DeeDee Bridgewater. "Greetings" is a huge, intricate show that has been in gestation for more than a year. Wilson admits he has bent his own rules a little to make it work. "There's just no way I can tell somebody like Don Cherry to hold a pose for 13½ seconds," he says.

Wilson's work is difficult and demanding—there's no denying that—but it's also a sheer joy to watch. The world he shows is deeply tragic on the whole, but still it sparkles with belly-laugh humor and glimmers with high intelligence. At his worst, Wilson's mannerisms can be excruciatingly painful, especially when he draws out gestures to unsustainable length. At his best, Wilson is unbeatable—as lighting designer and scenarist, as a director and a generator of ideas. In the end, he succeeds in the task he has set for himself since the beginning. Few spectators come out of a Bob Wilson show with a firm idea of what Wilson wants them to think or believe. But most of them leave with a new set of questions, a new variety of dreams.

Geluidstechniek klaagt scenografen aan

De geluidstechniek heeft de laatste jaren een grote evolutie gekend. Het materiaal is in de laatste vijf jaar zowel kwantitatief als kwalitatief enorm verbeterd.
Daartegenover staat dat:
- Het publiek een hoge kaliteit eist.
- De regisseurs breken met de klassieke regie.
- De artiesten een professionele aanpak eisen.

Degene die met dit alles geconfronteerd wordt, is de geluidsman op wie men vrijwel steeds pas op het laatste ogenblik een beroep doet.
Het eerste probleem waarmee hij te kampen krijgt, is het vinden van het juiste materiaal. In sommige gevallen is dit een zware opgave, zoals bv. bij musicals waarbij men soms acht of meer draadloze microfonen nodig heeft, bij opera waar men versterking vraagt voor een toneelmuziek of -koor.
Bij het gesproken theater waar men vele geluidseffekten gebruikt.
Daarbij komt nog dat er van deze technici vele nevenaktiviteiten gevraagd worden zoals interfonie, video of beluistering.
Maar het grootste probleem vormt de opstelling van dit materiaal.
Waarom nu precies bij het opstellen van het materiaal?
In vele gevallen is er op het toneel gewoon geen plaats meer voor de installatie. Het plaatsgebrek kan een gevolg zijn van het feit dat:
- De direktie niet wil dat men luidsprekers ziet.
- Het niet mogelijk is vooraan luidsprekers te plaatsen.
- Het onmogelijk is luidsprekers te plaatsen op de plaats waar het geluid vandaan komt.
- De decors geen ruimte laten voor een goede geluidsinstallatie.

En zo zou ik nog tientallen voorbeelden kunnen geven.
Anderzijds mag men niet vergeten dat een luidspreker hetzelfde effekt heeft als een lichtbron d.w.z. zoals een spot het te belichte objekt moet zien, zo moet ook de luidspreker gericht staan naar de persoon die het moet beluisteren. Men zal nooit vragen een spot achter een muur te plaatsen wanneer deze vooraan een voorwerp of persoon moet belichten. Toch zal men verlangen dat een luidspreker onzichtbaar achter deze muur geplaatst wordt en dat tegelijkertijd het geluid in optimale condities het publiek bereikt.

Vele van deze problemen zouden kunnen verholpen worden wanneer:

- er bij de bespreking tussen regisseur, scenograaf, muziekdirektie en technische direktie ook over de geluidsproblemen zou worden gesproken.
- de scenograaf op voorhand een studie maakt samen met de geluidstechnici.
- de scenograaf rekening houdt met de akoestische waarde van zijn decor.
- materiaal gebruikt zou worden dat geluidsvriendelijk is. Dit kan gebeuren door gebruik te maken van transsonore doeken op plaatsen waar luidsprekers in het decor moeten geplaatst worden.
- gezocht wordt voor afscherming van de luidsprekers die voor beluistering gebruikt worden.
- decorelementen zodanig aangepast, dat deze toelaten microfonen of luidsprekers te verbergen.
- een frontale versterking nodig is ,cfr. musicals, er de nodige plaats voorzien wordt voor luidsprekers.

Met dit klaaglied willen wij maar de wenselijkheid aantonen van een open gesprek tussen scenografen en geluidstechnici.

Pierre Verschelden

VEILIGHEID EN GEZONDHEID

bij theatertechnische werkzaamheden

(ingezonden tekst)

Vermits ikzelf tewerkgesteld ben in een vast theater, nl. Dommelhof te Neerpelt, kan het overkomen alsof dit artikel eenzijdig is en geen rekening houdt met de theatertechniek bij reisgezelschappen. Ik ben me echter volkomen bewust van het feit dat er op dit vlak een groot verschil bestaat tussen een reizend gezelschap en een receptief theater.
Twintig jaren ervaring in de hoedanigheid van receptief theatertechnieker hebben me geleerd dat er op gebied van veiligheid en gezondheid punten van overeenkomst bestaan tussen beide.

Laat ik even een chronologisch verloop doornemen van de knelpunten die zich kunnen voordoen bij het opzetten van een theaterproduktie in verband met veiligheid en gezondheid.

DE REIS.

Meestal is het wel zo dat de reisroute bekend is.
Moest dit niet het geval zijn is het wenselijk om een gedetailleerd reisplan, tot aan de losplaats van het theater zelf, aan te vragen. Bij het opstellen van die reisroute houdt men tevens rekening met het feit dat vrachtwagens niet gelijk welke route in stad of dorp kunnen volgen.

DE AANKOMST.

Vermits de technieker veelal in de vrachtwagen meereizen in de vroege uurtjes is het mogelijk dat men onderweg slaapt. Bij aankomst kan een gratis kop verse koffie wonderen doen.
De stresserende rit gaat dan snel over in een gemoedelijke kennismaking met het personeel ter plaatse. Ook de te verwachten theatertechnische problemen kunnen dan worden doorgenomen.
Voor gehaaste mensen lijkt dit tijdverlies, maar meestal wordt hier reeds een ideale werksfeer geschapen. De techniekers van het reisgezelschap en het personeel van het theater worden op die manier beter gemotiveerd tot samenwerking.

HET LOSSEN.

In vele theaters is men niet voorzien om een vlotte lossituatie te garanderen.
's Winters kan die losplaats glad zijn. Een tapijt, zaagsel of zout zijn voor de hand liggende oplossingen. Ook een degelijke beschutting tegen wind en regen ontbreken meestal.
Bij het lossen en laden is het aangewezen om werkhandschoenen aan te trekken. Ze beschermen niet alleen tegen koude (bv. bevroren metalen decoronderdelen), maar ook tegen splintervriendelijke houten decorstukken.
Een bron van ergernis bij het reisgezelschap is het ontbreken ter plaatse van een stevige loopplank. Anderzijds klagen klagen techniekers van het vast theater dat het wiel reeds is uitgevonden, terwijl men nog steeds moet sjouwen met bv. gevlochten manden, waarvan de handvatten reeds lang zijn verdwenen. De inhoud van dit soort manden, dozen of kisten kan soms gemakkelijk meer dan 50 kg bedragen. Menige ruggegraat is bezweken aan gelijkaardige toestanden.
Niet alle reisgezelschappen maken gebruik van aanduidingen op de achterkant van het decor, nl. "cour" of " jardin". Nochtans kan men veel onnodig gesjouw voorkomen.
Zelf heb ik geen ervaring aangaande zeer slechte lossituaties. Ik kan me echter inbeelden dat ze wel degelijk bestaan.
Wanneer men via een smalle cafédeur - door de gelagzaal- langs een trap uiteindelijk nog door de zaal moet met het decor, kan ik me voorstellen dat het effect van de gratis tas koffie snel vergeten is.
Wanneer die situatie voorspelbaar is, bestaat de enige oplossing hierin dat men vanwege het vaste theater voldoende manschappen eist, zodat het reisgezelschap niet moet boeten voor een gebrekkige accomodatie.

HET BOUWEN.

Zorg dat het gereedschap in goede staat is. Wiebelende trapladders bv. zijn schitterende instrumenten voor koorddansers, maar horen niet thuis bij de opbouw.
Zorg ook dat de verlichting van het podium voldoet.
Verwittig altijd als er een trek naar beneden komt.
Indien men denkt een taak niet alleen aan te kunnen begint men er ook niet alléén aan, maar vraagt hulp.
Een sluipende vijand in het theater is de elektriciteit. De kennis van een theatertechnieker rondom elektriciteit is meestal onvoldoende. Ofwel is het te lang geleden dat men dit vak geleerd heeft (als men het al geleerd heeft!), ofwel is men niet bijgeschoold en heeft men geen weet van moderne technieken. Misschien is dit voor de BASTT wel een braakliggend terrein dat ontgonnen kan worden.. Misschien voelt iemand van onze leden zich geroepen om een artikel te wijden aan "elektriciteit in het theater".

Een theater met een behoorlijke uitrusting zou minstens een keer per jaar moeten gekeurd worden door een erkend veiligheidsorganisme. In ons theater "Dommelhof" is er zo'n jaarlijkse keuring. Ik weet niet of er reizende gezelschappen zijn die hun mobiele technische uitrusting laten keuren. Feit is echter dat wij verantwoordelijk gesteld worden indien wij onveilige apparatuur aan onze installatie aankoppelen.
De meest voorkomende mankementen wil ik nu de revue laten passeren.
Gebruik nooit beldraden (côte à côte) bij spanningen hoger dan 24 volt.
Zorg dat alle toestellen geaard zijn. De geelgroene draad is hiertoe verplicht.
Gebruik ook stootvaste stekkers (shuko). Ze zijn duurder in aankoop maar ze gaan langer mee; ze zijn betrouwbaar en veilig. Penaarding is verplicht in België. Mijn ervaring is dat de stekkers meestal voorzien zijn van een aarding, maar dat de geelgroene ader ofwel ontbreekt, ofwel is afgekoppeld. Dit is dan waarschijnlijk gebeurd om te voorkomen dat een aardlek in een bestaand vast theater niet zou binnentreden in het eigen systeem. Het is echter levensgevaarlijk en dus absoluut verboden. Het gebruik van verliesstroomschakelaars daarenboven is aan te bevelen.
Zorg dat bij verlengkabels (liefst C.T.L.B.) de dikte der aders voldoende is: minimum 1,5 mm^2 tot 10 A en minimum 2,5 mm^2 tot 20 A. Het gebruik van multikabels is in vele gevallen aan te bevelen. Men vermijdt hierdoor onoverzichtelijkheid en men spaart tijd.
Breng afzonderlijke verlengkabels zoveel mogelijk samen en leg er bij de doorgangen een stuk vloerkleed over.
Schijnwerpers worden best eerst op de vloer getest alvorens ze in te hangen. Een gebeurlijke reparatie is moeilijker en dus gevaarlijker op een niveau dan beneden.
Bij 3-fazenstroom mag de nulleider nooit onderbroken worden. Beschadigde stekkers, aftakblokken, fittingen, enz. gooit men meteen in de prullebak.
Hou er ook rekening mee dat een voorstelling achter het decor meestal in het duister gehuld is. Neem daarom uw voorzorgen. Laat verlengkabels niet spaghetti-vormig rondslingeren. Plaats blauwe looplichtjes bij elk gevaarlijk obstakel. In sommige gevallen kunnen lichtgevende (fluorescerende) strips de veiligheid dienen.
Ook in de zaal zelf moeten er veiligheidsnormen in acht genomen worden. Beperk het aantal kabels in de zaal. Indien ze toch nodig zijn, zorgt men dat het publiek veilig in en uit kan gaan.
Schakel nooit de noodverlichting uit. De uitgangen en trappen moeten eveneens verlicht blijven tijdens de voorstelling. Bij ongevallen zal diegene aansprakelijk gesteld worden die de noodverlichting heeft uitgeschakeld, en niet diegene die er om gevraagd heeft.
Men kan wettelijk gezien zelf zijn verantwoordelijkheid niet afschuiven door de ander een verklaring te laten tekenen waarin staat dat hij de verantwoordelijkheid op zich neemt.
Het zaallicht moet op 100% branden als het publiek de zaal betreedt en verlaat.
Vóór de voorstelling begint dient het reizend gezelschap de verantwoordelijke van de zaal in te lichten omtrent eventueel gebruik van rook, vuur, gas, springstoffen, enz.
Indien men als verantwoordelijke van een vast theater zijn twijfels heeft aangande de veiligheid mag hij eisen dat er een proef gedaan wordt.
Men mag een verantwoordelijke niet voor een voldongen feit plaatsen gedurende de voorstelling.

DE VOORSTELLING.

Het publiek benijdt ons wel eens om ons "schoon jobke". Het is inderdaad zo dat men meestal tijdens de voorstelling het minst bedrijvig is. Psychisch kan men wel eens onder druk komen te staan. Paniek, maar ook de verveling zijn hier de grootste vijand. Ook tijdens de zoveelste voorstelling dient men steeds alert te zijn. Elke voorstelling is immers anders. Changementen neemt men best vóór de voorstelling door met de betrokkenen, zodat dit snel maar veilig kan geschieden. Een degelijke intercominstallatie is onontbeerlijk bij praktisch elke theaterproduktie.

AFBOUWEN EN LADEN.

Maak hier geen haast-en-spoed-werk van! Het is best dat men met dezelfde mensen afbouwt waarmee men heeft opgebouwd. Zij herinneren zich de mogelijke problemen in de constructie. Hou bij de demontage ook rekening met het tegengewicht aan de trekkenwand. Hou de zaak zoveel mogelijk in balans. Volg goed de instructies van de chauffeur bij het laden. Hij is tijdens de rit verantwoordelijk voor de lading. Laat de schijnwerpers afkoelen voor ze de koude vrachtwagen ingaan. Men vermijdt hierdoor dat lampen of lenzen zullen springen.

ALGEMEEN.

Een algemene stelregel bij de veiligheid en gezondheid bij theatertechniek is, indien iets verdacht lijkt, het meestal ook verdacht is. Bij het opzetten van een produktie gebeurt het dikwijls dat de regisseur toevallig een rekwisiet op de kop tikt dat bruikbaar is in de voorstelling, bv. een luchter. Voor hem is het van weinig belang of hij voldoet aan de mechanische en elektrische veiligheidsnormen. Om die luchter veilig te maken dient bv. het ophangsysteem en de verduurde elektriciteitskabel vervangen te worden.

Dikwijls gebeurt dat niet omdat ofwel de tijd ofwel het geld ontbreekt, maar ook omdat de luchter als decoratief element gewijzigd wordt. Mijn idee is dat de betrokken techniekers te weinig zeggingschap hebben om in te grijpen. De techniekers worden gewoonlijk te laat betrokken bij het opzetten van een produktie. Men durft niet ingaan tegen een direktie, regisseur of akteur, uit vrees voor sankties.

Het gebrek aan veiligheid is meestal het gevolg van een gebrek aan geld, maar dikwijls ook een gebrek aan goede wil.

Leo ROYACKERS

ERRATA TTgids

**Indien u nog fouten opmerkt in uw TTgids gelieve deze door te geven aan: Maeckelbergh Jerôme
Rijke Beukelaerstraat 8
2000 Antwerpen
03/ 233 22 62**

Pagina 9

BLESSING ELECTORACO
opgeheven

VAN den BROECK Dirk
(zie pagina 25.2)

Pagina 11

REICHE & VOGEL BENELUX pvba
Bredabaan 791
2130 Brasschaat
03/ 663.50.78
(zie pagina 10.1)

Pagina 27

DE VINCK J.
Bouwmeestersstraat 12
2000 Antwerpen
03/ 216.10.83

Pagina 31

P.A.S. wordt
P.A.S. - DELTA
Vloeiende 72
2070 Ekeren
03/ 664.46.32 - 664.32.23
017/ 54 20 60

SCRATCH / EUROCASE wordt
P.A.S. - DELTA

Pagina 33

DELHEM Ruddy
Hoogmolenlaan 2
2550 Kontich
03/ 457 03 22
(sabel, floret)

Pagina 36

VAN den BROECK Dirk
(cameraman, zie pagina 25.2)

Pagina 38

HAEGEMANS Elly
Dr. Van De Perrelei 9
2200 Borgerhout
03/236.85.89

Pagina 49

MUSIC LAND
opgeheven

Pagina 71

AALST

CULTUREEL CENTRUM DE WERF
* Molenstraat 2
9300 Aalst
053/76 13 11

Pagina 72

KONINKLIJK FILHARMONISCH ORKEST VAN VLAANDEREN
Δ Britselei 80
2000 Antwerpen
03/231 37 37

Pagina 80

OVERIJSE

CULTUREEL CENTRUM DEN BLANK
Begijnhof 11
1900 Overijse
02/687.59.59

Pagina 92

VAN den BROECK Dirk ... 25.2

NIEUWE ADRESSEN

**Indien u ook nieuwe adressen hebt voor de TTgids gelieve deze door te geven aan:
Maeckelbergh Jerôme
Rijke Beukelaerstraat 8
2000 Antwerpen
03/ 233 22 62**

Pagina 31

MILL' S MUSIC CENTER
Kruishofstraat 351
2610 Wilrijk
03/ 828 92 30
(verkoop & verhuur)

Pagina 74

KONINKLIJK NATIONAAL TONEELVERBOND vzw
Klauwaertstraat 38
2600 Berchem
03/239 37 99

MUSEA EN VERZAMELINGEN

ALFABETISCHE LIJST VOLGENS ONDERWERP

ERRATA

Cultuur 84.1

Holografie 84.3-87.1

Industriële archeologie
86.1- 87.1

Kostuum- textiel
.... 85.1- 87.1. 2- 88.1

begijn 84.1
geestelijke orden 87.3
kant 84.2- 87.1
maskers 85.2- 86.2.3
rijkswacht 84.2
schoeisel 87.3
vermommingen 86.2

Leger 84.2

Materialen

baksteen 84.2
glas, glastechnieken 86.2
lijm 85.1

Rekwisieten

antiek 88.2.3
apotheek 84.1
auto 84.1
bakkerij 85.1
begijn 84.1
beiaard 84.2
bierpotten, glazen, flessen
.... 85.3
bijenteelt 84.3- 85.2
boekdrukkunst 86.2.3
borstel 87.2
brouwerij 84.2
fiets, motorrijtuig
.... 84.2.3- 88.3
film, projectie- en fototoestel
.... 84.3- 86.1- 88.1
geld 87.1
gerechtsvoorwerpen
(middeleeuwse) 86.3
glazen voorwerpen 86.2
grammofoon 85.1
horloges 84.3
jenever 87.2
"jolités" van Spa 86.1
kappersmateriaal 84.1
kermisorgels 87.1
klompen 86.2
koolmijnen 85.3- 86.2
lampen 85.2
landbouwmachines 85.2
marionetten 85.1- 86.3
molens 85.2.3
muziekinstrumenten
.... 84.3- 87.3- 88.3
openbaar vervoer . 87.1- 86.3
orgels, mechanische
muziekinstrumenten . 87.3
paarden (in verband met ...)
.... 86.2
porselein 88.2
postzegels en oud materiaal
.... 86.3- 87.1
scheepvaart 87.2
smidse 85.2
speelgoed 88.2
speelkaarten 87.2
stenen voorwerpen 87.2
verlichtingstoestellen 85.2
wapens 85.2- 88.3
wilgen manden 86.1

Volkskunde, beroepen
.... 87.2- 88.3

aardbeienteelt 85.1
beroepen in verband met
ijzer 86.1
brouwerij 84.2
hopteelt 87.2
klompen 86.2
koolmijnen 85.3
lager onderwijs 84.3
landelijk 85.3
molen 85.2.3- 88.1
molen: symboolfunktie . 85.2
oudere technieken 86.3
polders 87.3
visserij 87.3
vlasteelt 87.3
wallonië 85.3

"BASTT - nieuws"

" I SHALL NEVER RETURN"
WORDT GESPEELD
OP DE
"FESTIVAL D'AUTONNE"
PARIJS
23 SEPT. – 31 DEC. 1988

Tadeusz Kantor, met doodkist, in „I shall never return". (foto K. Pollesh)

TELEX

Antoine Vitez werd benoemd tot direkteur van de Comédie Française in Parijs. Jerôme Savery, regisseur, volgt hem op als direkteur van de Chaillot-schouwburg in de Franse hoofdstad.

D.S. 17 juni '88

Rolf Liebermann, 77, nam afscheid als intendant van de Staatsoper in Hamburg. Hij bekleedde die funktie van 1959 tot 1973 en van 1985 tot nu. In de periode daartussen was hij intendant van de Opéra de Paris.

D.S. 4 juni '88

Philip Glass' „The Making of the Representative for Planet B", opera in drie bedrijven, werd gecreëerd door de Houston Grand Opera. Doris Lessing schreef het libretto, een bewerking van haar roman „Canopus in Argos", vierde boek in een reeks van vijf science-fiction romans van de Britse schrijfster. De samenwerking tussen schrijfster en komponist viel zo mee dat zij nog een andere opera plannen.

D.S. 13 juni '88

Mark Deputter wordt per 1 augustus teaterprogrammator in 't Stuc in Leuven. Hij studeerde Germaanse filologie en teaterwetenschap aan de KU Leuven, waar hij daarna verbonden was aan het instituut voor teaterwetenschap. Vervolgens studeerde hij aan het Institut für Theaterwissenschaft an der Universität Wien. Sinds 1984 is hij redaktielid van het teatertijdschrift Etcetera.

D.S. 5 juni '88

THEATERWERKSTÄTTEN HAMMANN GMBH
NU OOK IN BELGIË

ALGEMENE VERTEGENWOORDIGING BELGIE

Dré DARDEN
Campinaweg 10
2128 ST. JOB IN 'T GOOR
Tel: 03 - 663.29.38

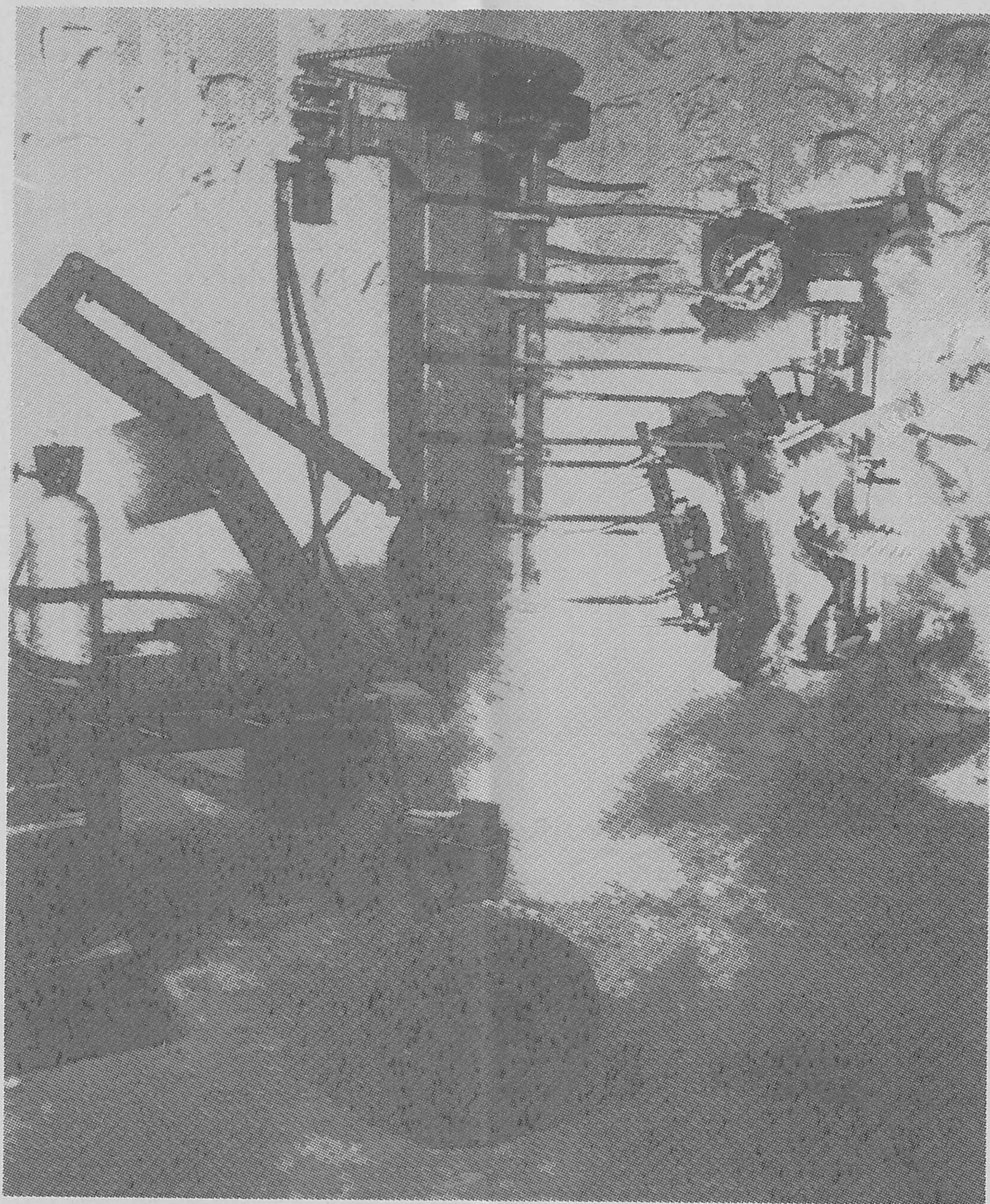
Vanaf 1 juni 1988 zal de in theatertechniek gespecialiseerde firma "Theaterwerkstätten Hammann GMBH" uit Düsseldorf, ook in België vertegenwoordigd zijn.
De firma vierde vorig jaar haar Eeuwfeest-jubileum.
Door Wilhelm Hammann in 1887 opgericht als schilderatelier voor toneeldecors, werden reeds in 1889 een schrijnwerkerij en een smederij in bedrijf genomen, zodat de vraag van talrijke klanten naar vooruitstrevende toneeltechniek, kon beantwoord worden.
Sindsdien is Hammann nooit achterop geraakt. Integendeel zelfs. Hammann bevond zich, wat theatertechniek betreft, dikwijls in de voorhoede.
Door talrijke publikaties en oktrooien werd de evolutie gestimuleerd.
Dank zij de dagelijkse inzet voor kwaliteit en betrouwbaarheid, stelt Hammann zich vandaag voor als een modern goed geleid bedrijf met een groot prestatievermogen.
Aangezien de belgische markt, wat de afstand betreft, praktisch voor de deur ligt, lijkt de beslissing om ons in België sterker te willen profileren, logisch.

ONS LEVERINGSPROGRAMMA :

PORTAALBRUGGEN
PORTAALTORENS
WERKROOSTERS
WERKBRUGGEN
BRANDWERENDE DOEKEN
RAIL SYSTEMEN
VOORDOEKEN
ALLE SOORTEN TREKKEN
VLIEGSYSTEMEN
GELUIDSREFLEKTOREN
TONEELDOEKEN
TONEELVLOEREN
TONEELWAGENS
OPLEGBARE DRAAISCHIJVEN
VERPLAATSBARE PERSONENLIFTEN
TONEEL PODIA
ORKESTPODIA
VERSTELBARE ZAALVLOEREN
VERZINKBARE TELESCOOPTRIBUNES
PRAKTIKABELS
BELICHTINGSINSTALLATIES
ELECTRO-AKOESTISCHE INSTALLATIES
VEILIGHEIDSTECHNISCHE INSTALLATIES
PLANNING, FABRIKATIE, HERSTELLING EN ONDERHOUD VAN ALLE TONEELTECHNISCHE INSTALLATIES

THEATERWERKSTÄTTEN HAMMANN

Uit: "De Standaard" 14 juli 1988

De Inchworm is de moeder van de Rotating Jaws, die meestal gevoed wordt met dode katten en kippen. (foto 6th Street Studio)

Teatermachines worden gladiatoren

AMSTERDAM – Twintig jaar geleden exporteerde San Francisco de lieftallige Flower Power. De Californische stad werd nu de bakermat van een teaterkollektief dat het geweld als drijfveer hanteert. De „Survival Research Laboratories'' voeren computergestuurde robots ten tonele in de rol van gladiatoren. Menselijke akteurs ruimen plaats voor gewelddadige machines. Als prelude tot de Europese toernee organizeerde Marc Pauline, de grondlegger van dit projekt, een persdemonstratie. Om het gehoor niet te beschadigen werden voor de voorstelling alvast propjes watte uitgedeeld.

VERVOLG: "THEATERMACHINES WORDEN GLADIATOREN!"

Uit de kelderruimte van het podium hijsen vier technici een immens gevaarte, dat tot zolang zorgvuldig verborgen was gehouden voor nieuwsgierige blikken. Aan iedere „akteur" wordt maandenlang gewerkt. Sinds 1978 verzamelt het kollektief afgeschreven machine-onderdelen, die aan elkaar worden gekoppeld tot een robot, die zelfstandig aktiviteiten kan ontplooien. De benjamin van het machinepark moet nog geolied worden voor hij op verkenning wordt gestuurd. Een zenuwachtige Pauline seint via een koptelefoon aan de centrale kontroletafel de laatste instrukties door. Wanneer de motor aan het draaien gaat, rennen de assistenten van het podium weg en komt het apparaat in beweging.

Rookwolken verblinden enigszins het gezichtsvermogen; oorverdovend geronk en loeiende sirenes dringen ongestoord door de oorpropjes. Het toneel transformeert in een vreemd slagveld. De loodzware machinekonstruktie hakt met zijn stalen grijptanden op decorpanelen, die volledig worden vernield. Een „vliegende robot" observeert de destruktieve daad en wil ingrijpen.

Op dat moment schuiven zes kannonpijpen uit de reuzenmachine. Krachtige vuurstralen maken de „vliegende robot" onschadelijk; wanneer hij neervalt ontspint zich een wreedaardig gevecht: de reuzenrobot rukt enkele ledematen van zijn vijand af en bergt die op in zijn laadruimte. Daarna neemt hij een haastig opgehangen affiche onder vuur. Wanneer die vol grillige gaten zit, draait hij de zes kanonpijpen in de richting van het publiek. Het geluid pijnigt de oren; een onaangename gaslucht verspreidt zich in de ruimte. Bij de eerste schoten zoeken sommige toeschouwers dekking. Na de doorgestane angsten is de voorstelling plots afgelopen en weerklinkt de muziek van James Last.

Rambo-effekt

De „Survival Research Laboratories" ontleenden de naam van hun kollektief aan een militair vaktijdschrift. Machines, die door bedrijven werden afgedankt omdat ze niet voldoende beantwoordden aan de technologische vooruitgang, worden door Pauline en zijn medewerkers in ere hersteld. De dertig robots, die zorgvuldig werden gebouwd, krijgen negatieve menselijke kenmerken toebedacht. Iedere machine draagt een veelzeggende naam. De Walking Man is een herwerkte oudijzerpers, die op vier spinnepoten rongloopt. De Inchworm is de moeder van de Rotating Jaws, die meestal gevoed wordt met dode katten en kippen. De Walk and Peck Machine kan met zijn snavel gaten slaan in een asfaltweg.

Een performance fungeert als metafoor voor de machtsstrijd tussen bevolkingsgroepen. De robots voeren een apocalyptische strijd op, waarbij geen enkele vorm van wreedaardigheid wordt geschuwd.

De meeste voorstellingen maken het publiek bewust van het oorlogsgevaar. Door geweld exhibitionistisch uit te beelden ontstaat soms kortsluiting met het publiek, dat nog meer stimuli vraagt. Het scenario valt immers mager uit. Machines boeien minder dan mensen; wanneer hun rol bovendien beperkt wordt tot oorlogvoeren ontstaat een interesseverschuiving naar technische hoogstandjes.

Zaterdag a.s. vindt de premieère plaats van *A plan for social improvement, based on achieving complete freedom from the restraints of civilisation.* Dergelijke verklarende titel verraadt al heel wat van Paulines motieven. Vuurmaker Eric Hobijn zal tegelijkertijd het „Vuurballet van Dante" prezenteren. Slanke, zes meter hoge dansers zullen ontstaan uit vlammenwerpers, die met de robots door een computer worden gestuurd. De ijle gestalten zullen zoals in de Divina Commedia de vernietigende kracht van de elementen ondergaan.

Hoewel bedoeld als politieke en sociale satire, lijdt een voorstelling van de „Survival Research Laboratories" aan het Rambo-effekt. Wreedheid en agressie laten een wrange nasmaak.

Ludo DOSOGNE

Europese première: zaterdag 16 juli om 22 u., Surinamekade (achter Amsterdams Centraal Station). Bij slechte weersomstandigheden wordt de voorstelling uitgesteld tot 17 juli. Info: 00-31-20-26.23.21. Ook te zien op teaterfestivals in Barcelona en Kopenhagen.

International Television Theatre and Film Lighting Colloquium 15 - 17 th May 1989

ANNOUNCEMENT AND CALL FOR SPEAKERS.

Meet Fellow Lighting Directors & Equipment Designers in Holland

Visit Amsterdam's new Opera House and Theatres in the comfort of a canal boat.

Participate in Lectures and Discussion at the Television Studios of NOB in nearby Hilversum.

SHOWLIGHT 89 is Sponsored by the CIE, ABTT, BSC, BKSTS, RTS, STLD, Vereniging voor Podiumtechnologie, ALD & CIBSE.

SHOWLIGHT 89 is Organised by
The National Illumination Committee of GB in
Association with Netherlands Broadcasting
Services c/o NOB, PR Department, Postbus 10,
1200 JB Hilversum, The Netherlands.
Phone 035-775115.

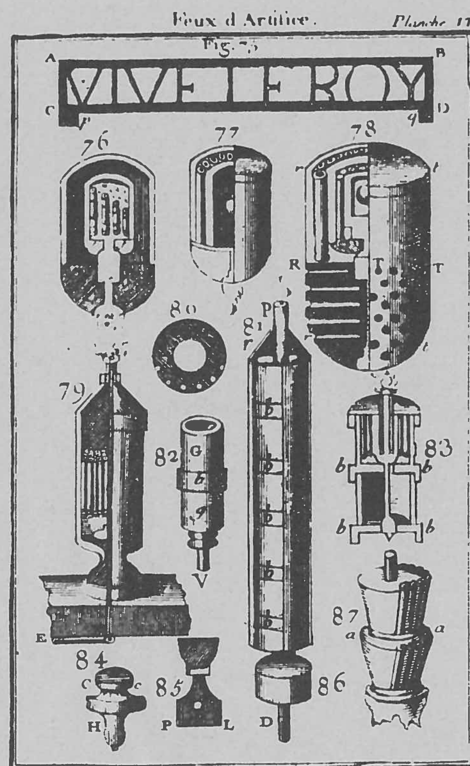
'PERFORMANCES'	Descriptions of innovative lighting designs in a traditional studio or auditorium showing the ideas behind the designs, the equipment used and illustrations of the results.
'SPECIAL RIGS'	Description of innovative lighting designs with illustrations where special lighting rigs form a major part of the effect.
'CONTROLLING LIGHT'	Latest ideas for controlling the intensity or colour of performance lighting.
'LIGHT SOURCES'	New light sources, optical designs and construction techniques for professional lighting instruments.
'MOVING LIGHTING'	A session devoted to experiences with remotely controlled lighting both for dynamic effect and for pre-performance adjustment.
'SPECIAL EFFECTS'	Colour filters, diffusers, smoke, optical effects that are part of the stock-in-trade of the lighting designer.

BASTT - BOEKENINFO

Werner Oechslin / Anja Buschow

"FESTARCHITEKTUR"
Der Architekt als Inszenierungs-
künstler.

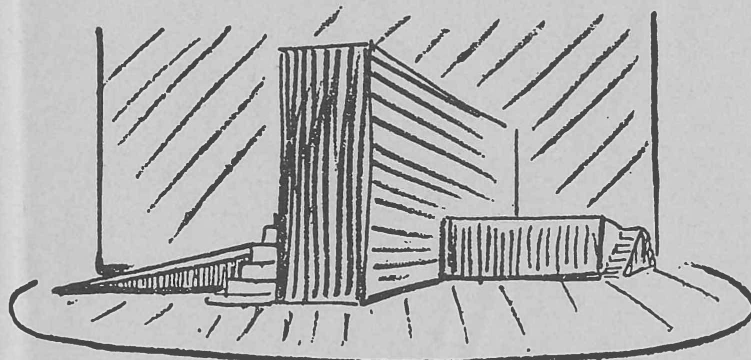
Verlag Gerd Hatje Stuttgart 1984
ISBN 37757 0203 2

Dieter Bartetzko

"ILLUSIONEN IN STEIN"
Stimmungsarchitektur
im deutschen Faschismus.
Ihre Vorgeschichte in
Theater- und Film-Bauten.

Rowohlt Taschenbuch Verlag GmbH
Reinbek bei Hamburg 1985
(Sachbuch rororo Kulturen und Ideen
1680-ISBN 3 499 17889 3

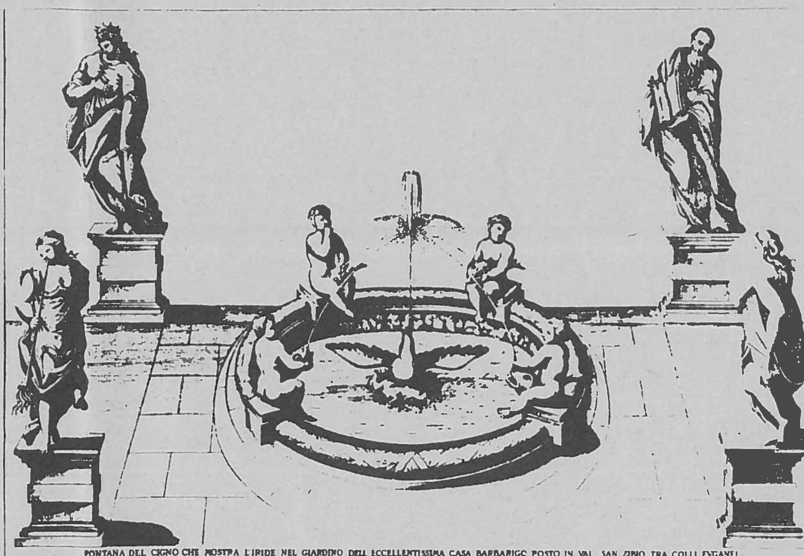

J. Heartfield, E. Piscator: Spielgerüst (Praktikabel)
für «Trotz alledem», 1925

Paola Bussadori

"IL GIARDINO E LA SCENA"
Francesco Bagnara 1784-1866

MP/Edizioni
Castelfranco Veneto (496721) 1986

Decor voor „Pacific 2.3.1. van Honegger, ontwerp en realizatie Akarova 1933

In 1986 schonk de danseres, Akarova, tevens dekor en kostuumontwerpster, haar verzameling maquettes en tekeningen aan het "Museum voor het Archief der moderne Architektuur."
In juni jl. kon men deze verzameling bewonderen.
De katalogus is verkrijgbaar bij het"Museum voor het Archief der Mod. Arch."
Kluisstraat 55
1050 Brussel
of in sommige gespecialiseerde boekhandels.